

IM Jaap van Eck

Op 30 juni jl. is dr. Jaap van Eck overleden op de leeftijd van 91 jaar. Jaap heeft een onderzoekscarrière van 33 jaar gehad aan de RUU/ UU (1964-1997). Al was Jaap al jaren met pensioen toch zullen de ouderen onder ons vast nog wel een herinnering hebben aan zijn altijd blozend gelaat. Na zijn afscheid was Jaap n.l. nog een aantal jaren op bestuurlijk niveau actief van destijds de faculteit Natuur- en Sterrenkunde. Daarmee was hij ook buiten de eigen onderzoeksgroep nadrukkelijk aanwezig met de vele verhuisbewegingen bij de ingebruikname van het toen op te leveren Minnaertgebouw.

De eerste jaren van zijn carrière in Utrecht was Jaap heer en meester op de tweede verdieping van het oude Fysische Laboratorium aan de Bijlhouwerstraat, waar ik zelf ook nog goede herinneringen aan heb. Begin zeventiger jaren kwam de verhuizing naar de Uithof, de vijfde verdieping van het Buys-Ballotlaboratorium Het onderzoeksgebied waar Jaap mee startte in Utrecht betrof eerst diagnose van gasontladingen. Toen bleek dat daar geen toekomst was kwam Jaap met onderzoek aan elektron-atoom verstrooiing (voornamelijk aan edelgasatomen). Bij de metingen aan deze interacties werden aanvankelijk alleen fotomultiplicatorbuizen gebruikt. Weer later werd een hele nieuwe machine gebouwd waarbij ook de door atomen verstrooide elektronen in coïncidentie werden gemeten, een techniek die al langer in gebruik was in de kernfysica. Over kernfysica gesproken, er bleken een tweetal Van-de-Graaffversnellers (1 MV en 3 MV) beschikbaar! De 3 MV staat nu in het museum. Daar kun je hoogenergetisch ion-atoom botsingen mee uitvoeren (goed voor tenminste twee promoties). Als of dat niet genoeg was waren vervolgens moleculen het doelwit. Het werk betrof het onderzoek aan thermische ion-molecuul interacties met meerdere promoties.

Destijds (tot midden jaren negentig) had NWO een bundellijn onder beheer bij het Daresbury synchrotron (SRS) in de nabijheid van Manchester (UK). Hier was de mogelijkheid om de fragmentatie van twee-atomige moleculen zoals stikstof en koolmonoxide op te pakken na atomaire binnenschil-excitatie, dan wel ionisatie door hoogenergetische fotonen en deze tot in detail te bestuderen. Inmiddels was ondergetekende teruggekeerd naar Utrecht, maar nu als stafid, met als gevolg dat binnen de kortste keren ik ook door

Foto Gijs van Ginkel

Jaap werd ingebouwd in dit project om de diverse reizen naar Manchester mee te maken!

Jaaps activiteiten betroffen steeds experimenteel onderzoek waarbij de instrumentatie vaak 'in huis' ontwikkeld werd, mede met de hulp van de technici van de vakgroep en medewerkers van de universitaire werkplaats. Veel contacten dus om gezamenlijk projecten te realiseren: een kolfje naar de hand van Jaap, samen met zijn rechterhand Jitze van de Weg. Maar dit was echt het domein van Jaap (de theorie werd bij voorkeur aan anderen overgelaten zoals aan de promovendi). Jarenlang was Jaap ook actief als werkcollegebegeleider. Het tekent hem dat hij, ook al was hij FOM medewerker, zich hieraan niet onttrok. Op de werkvloer was Jaap de grote aanjager van de promovendi, altijd anticiperend op nieuwe ontwikkelingen. Hij was niet de persoon om colleges te geven; ik herinner me een moment dat Jaap vol trots zei: "ik heb vandaag niet aan mijn bureau gezeten". Dat suggereert wel waar hij actief mee was: aan de knoppen draaien!

Met Jaaps overlijden is naar mijn informatie het laatste stafid van wat ooit de omvangrijke vakgroep Atoom- en Molecuulfysica/Oppervlaktefysica was van de hoogleraren Alkemade en Smit heengegaan (ooit de hele vijfde en zevende verdieping van het BBL). Als één van de vele promovendi die door Jaap zijn begeleid heb ik Jaap en zijn vrouw Ine goed leren kennen. Ik houd beide in dankbare herinnering.

Wim Westerveld